

УДК 159.923

Чікал М. А.

група 2231, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), chikal.mikhail@gmail.com

Матвієнко Л. В.

канд. іст. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), matvienko_luydmila@meta.ua

ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК КЛЮЧОВОГО ПОНЯТТЯ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

У статті розглядаються чинники та проблеми становлення особистості підлітків. Здійснено аналіз проблем соціалізації та принципів їх врегулювання. Визначено шляхи виховання дітей для гармонійного влиття в соціум підлітка в майбутньому.

Ключові слова: *особистість, соціалізація, індивідуальність.*

The article deals with the factors and problems of the formation of the personality of adolescents. Realistic analysis of the problems of socialization and the principles of their settlement. The ways of bringing up children for harmonious infusion of teenager in the future are determined.

Key words: *personality, socialization, individuality.*

Проблему становлення особистості філософи розглядали ще за античності (з I ст. до н. е. по II ст. н. е.). Перші спроби філософського пізнання поведінки можна відшукати в творах Гомера, котрий пояснює поведінку людей і тварин волею божеств. Проте пізніше схиляється до висновку, що людина усвідомлено робить власний вибір [1].

Метою статі є розгляд процесу соціалізації як ключового поняття становлення особистості у підлітковому віці.

В добу Середньовіччя (V–XVII ст. н. е.) найбільш впливовими були релігійні догмати. Людина не розглядалась як особистість. Найвідомішим з філософів був Фома Аквінський. Його ідеєю було те, що імператор – це ставленик Бога, його рішення безперечні.

В добу Відродження (середина XIV ст. – початок XVII ст.) дуже актуальною стала проблема становлення особистості, бо людина розглядалась з гуманістичної точки зору. Велика кількість філософів висвітлювала гуманістичний підхід розгляду індивіду. Прикладом може слугувати думка Бернарда Мандевіля про те, що в суспільне життя людина перейшла зі стану

дикості. А Антоні Шефсбері заперечував природну асоціальність людини. Тобто однією з думок була думка про процес соціалізації людини.

Соціалізація – процес, в якому відбувається засвоєння індивідом культурних норм та соціальних ролей.

Основними проблемами соціалізації особистості є:

- недостатнє виконання сім'єю своїх обов'язків;
- підліткова криза та погіршення стану здоров'я дитини;
- негативний вплив засобів масової інформації;
- негативний вплив довкілля;
- недосконалість системи психолого-педагогічного виховання.

Етапами соціалізації є:

- адаптація (пристосування до правил, норм, дій, що діють в тій чи іншій групі);
- індивідуалізація (Пошук засобів для позначення своєї індивідуальності);
- інтеграція (Пошук найкращого способу для застосування своїх особистісних рис);
- факторами, які впливають на формування особистості є наступні;
- діяльність (можливість реалізувати свої можливості та задатки);
- спілкування (діалоги з іншими людьми через засвоєння звичаїв, норм та правил);
- творчість (вибір форм соціальної та індивідуальної поведінки).

Всі ці фактори людина освоює в процесі соціалізації через пізнання ролі індивіда у суспільстві в різних ситуаціях.

Особистість – це стійка система соціально значущих властивостей, якостей, рис, що характеризують індивіда як продукт суспільного розвитку і залучення його до системи соціальних відносин через активну предметну діяльність і спілкування.

Перехід людини з рівня особи на рівень особистості супроводжується дорослішанням біологічним. Під час виховання дитина запам'ятовує моделі поведінки оточуючих осіб, культурні цінності, норми моралі – це і буде основою майбутньої особистості. Кожній людині притаманні тільки її риси характеру, ознаки, якості.

Звісно, перехід індивіда на вищий соціальний рівень, тобто становлення особистістю, не є швидким процесом. Цей процес є довготривалим, залежить від багатьох чинників: оточуючого середовища, біологічних показників, економічного та політичного становища в державі, атмосфери в сім'ї.

Соціологи виділяють дві групи факторів соціалізації і формування особистості в ранньому віці: біологічні та соціальні.

Одним з визначальних біологічних факторів є спадковість. Завдяки спадковості деякі фізичні і психологічні риси передаються від батьків дітям, тобто колір шкіри, волосся, зовнішній вигляд, поведінка та ін.

Недружні стосунки в сім'ї або на роботі призводять до нервових розладів, конфліктів, що негативно впливає на дітей і підлітків.

Іншим біологічним фактором формування особистості є період внутрішньоутробного розвитку дитини і перших місяців після народження. На майбутні задатки особистості, розвиток індивіда у соціумі впливає фізичний і моральний стан батьків, їх піклування один про одного. В перші місяці після

народження дуже яскраво проявляється спадковість і вроджений фактор: одна дитина рухлива, бадьора, активно реагуюча на події, а інша вередлива, плаксива, пасивна.

Серед біологічних факторів також виділяють спадкові та індивідуальні властивості нервової системи, органів відчуття, мовного апарату.

До соціальних факторів можна віднести розвиток дитини як особистості в навколишньому середовищі. Найбільшу користь для розвитку особистості приносить середовище тоді, коли в ньому панують гуманні відносини та є умови для соціального захисту дитини.

Вплив суспільства не завжди приносить користь, тому розраховувати лише на його вплив значить розраховувати на примарний успіх у становленні особистості підлітка. Відносини підлітка і соціуму завжди контролюються дорослими. Кожна нова ступінь розвитку особистості – це ступінь, що була підготовлена дорослими.

Саме тому виховання виступає як провідний, глибокий фактор формування особистості за якого відбувається спрямований розвиток.

Особливу роль слід надати концепціям розвитку особистості, що формують світогляд і характер підлітка:

а) особистісний підхід – визнання особистості найвищою соціальною цінністю;

б) відношення до вихованця як суб'єкту виховання;

в) орієнтованість на фізіологічні якості;

г) орієнтованість на національні традиції народу;

д) гуманізація міжособистісних відносин.

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що становлення особистості – складний процес, що містить багато компонентів. Розвиток емоційної сфери дитини, багатство і різноманітність почуттів є суттєвою передумовою формування особистості. Варто не забувати про оточення підлітка, що є основою до соціалізації особистості, тобто можливості вирішення внутрішніх конфліктів, опір зовнішнім негативним діям. Тому, для гармонійного становлення особистості дитини і підлітка як особистості потрібен збалансований фізичний та психічний розвиток.

Список використаних джерел

1. Андрусяк Т. Г. Історія політичних і правових вчень: лекції. 1999. 304 с.
2. Аристотель. Сочинения: в 4-х т. Пер. с древнегреч.: общ. ред. А. И. Доватура. Москва: Мысль, 1983. Т. 4. 830 с.
3. Ковальчук В. А. Особливості взаємодії школи та соціального середовища. *Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя*. Київ–Житомир: Державний педагогічний інститут, 2001. С. 36.
4. Коляденко С. М., Юрчук О. О. Деякі питання соціалізації особистості у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя*. Київ–Житомир: Державний педагогічний інститут, 2001. С. 46.

5. Андреева Г. М. Уровень социальной стабильности и особенности социализации в старшем школьном возрасте. *Вестник МГУ. Серия 14. Психология*. 1997. № 4. С. 31.